

Yerelden Küresele Kadınların Barış Arayışları

Nazan Üstündağ

Barış Süreci ve
Kadınlar

Melek Göregenli

Eşikte Durmak

Medya Doz

Barış Kadınlara Ne Zaman
Uğrar?

Aylin Karakaş

Ben ve Öteki
Diyalektiğinde Tanınma
Olmadan Özgürlük
Mümkün Mü?

Gülbahar Alpsoy

Savaşın Gölgesinde Barışı
Konuşmak

Zozan KUTUM

Ortadoğu'nun Tarihsel
Denkleminde 'Barış ve
Demokratik Toplum' Çağrısının
Önemi

İÇİNDEKİLER

1 **Barış Süreci ve Kadınlar**
Nazan Üstündağ

6 **Eşikte Durmak**
Melek Göregenli

10 **Barış Kadınlara Ne Zaman Uğrar?**
Medya Doz

14 **Ben ve Öteki Diyalektiğinde Tanınma Olmadan
Özgürlük Mümkün Mü?**
Aylin Karakaş

17 **Savaşın Gölgesinde Barışı Konuşmak**
Gülbahar Alpsoy

20 **Ortadoğu'nun Tarihsel Denkleminde "Barış ve
Demokratik Toplum" Çağrısının Önemi**
Zozan Kutum

Bariş Süreci ve Kadınlar

Nazan Üstündağ-31 Ağustos 2025

Hukuka yapılan yatırım eğer bir araç olarak görülmez bir amaç haline gelirse -yani hukuksal değişim bir fetiş haline gelirse- uzun dönemde tasviye ve hayal kırıklığı da kaçınılmaz oluyor. Yasaların kalıcılığı, kurumsallaşması ve uygulanırılığı bildiğimiz gibi tamamen siyasi mücadeleye bağlı

Jin Dergi dünyada kadınlar ve barış süreçleri üzerine yazmamı istediğinde aslında aklımda daha önceden çokça yazdıklarımı bir şekilde tekrarlamak vardı. 2013 yılında Barış İçin Kadın Girişimi'nde hazırlamam istenen bir sunum üzerine bu konuda çalışmaya başlamış, 2015 yılında, o zamanki Çözüm Süreci sona erene kadar da epey bilgi biriktirmiştim.

Öte yandan 2015 yılından bu yana, Türkiye sahasında bu konu ile ilgili çalışan DEMOS, DİSA ve Hafıza Merkezi gibi oluşumların kaleme aldığı raporlar hem barış süreçleri hem de kadınların bu süreçlere katılma mücadeleleri hakkında ürettikleri bilgilerle benim birikimimi kat be kat aşıtlar. Bense aslında bu çalışmadan uzaklaşarak başka konulara merak saldım. Şimdi dönüp baktığımda -her ne kadar o zaman daha çok iç güdüler ve karın ağırlarıyla hareket etsem de- kendime bunun neden böyle olduğuna dair anlattığım bir hikaye var.

Sanırım bu çalışmadan uzaklaşmamın en önemli sebeplerinden biri nihayetinde kadınlar açısından barış süreçlerine katılınsa ve kimi yasal değişimler sağlansa dahi bunların kalıcı olmamış olması. Genellikle liberal bir çerçevede gelişen ve başarılı olarak adlandırılan

barış süreçleri arasında -kimi örnek alacak özellikler olsa da- halklar ve kadınlar için özgürlük yolunu açmış bir süreçten söz etmek mümkün değil. Bugün dünyada yükselen faşizmi ve bunun karşısında halkların faşizmi geriletme konusunda ancak çok sınırlı araçlara sahip olduklarını gözettiğimizde, bu gerçekliği yok sayıp, küresel faşizmin yükselişinden ayrıışık bir barış süreci tarihine sahip çıkmak oldukça zor. Daha önce (2013-2015 yılları arasında) yazdığım çeşitli yazılarda belirtmiş olduğum gibi barış süreçleri genellikle mülkleşme, haneleşme ve devletleşme süreçlerine katkı sunmuş ve halkları ve kadınları özgürleştirmek şöyle dursun, mücadeleleri bir biçimde tasviye ederek kapitalizmin içine katmışlar. Bu süreçlerin dışında kalan (mülksüzleşen, hanesizleşen ve devletsizleşen) halkları ise örgütsüz bırakmışlar.

Bunu barış süreçlerinin içini boşaltmak için söylemiyorum. Tam tersine. Ancak gerçekleşmiş olan barış süreçleri ile eleştirel bir ilişkiye girdiğimizde ve dünyanın bugünkü durumu ile süreçler arasındaki ilişkiyi kurduğumuzda, yeni, yaratıcı ve özgürleştirici bir süreç gerçekleştirebileceğimizi düşündüğüm için söylüyorum. Nihayetinde, Abdullah Öcalan'ın süreci içine yerleştirdiği demokrasi, pozitif entegrasyon, özgürlük ve sosyalizm bağlamını da bu şekilde anlıyorum.

2013-2015 yılında bizim de deneyimlediğimiz ve dünyanın birçok ülkesinde de deneyimlendiği gibi barış süreçlerinin en önemli özelliği toplumsal hareketlenme için çok büyük bir imkan sağlaması. Hangi şartlar içinde gerçekleşirse gerçekleşsin, barış süreçleri bir yandan daha önceden asla ilişkiye girmesi mümkün olmayan gruplar arasında bir ilişkilene imkanı doğururken, bir yandan da daha önce sürekli yasaklanan ve cezalandırılan örgütlenmelerin yeşermesine imkan sağlıyor. Bir diğer deyişle sürecin kendisi özgürlüğün pratikleşmesi için bir olanak.

Açıklamak (ya da hatırlamak) gerekirse: Bolivya'da, Kolombiya'da ve Güney Afrika'da olduğu gibi Türkiye'de de 2013-2015 yılları arasında yaşanan barış süreci bir özgürlük zamanıydı. Barış süreci bir çoğumuz için çeşitli konferanslar, kongreler, kurulan yeni kurumlar ve sokak eylemleri sayesinde önceden tahmin edilmeyen, süresi ve sonu bilinmeyen, beklenmedik ilişkilere girmenin zemini oldu. Daha önceden görünmez olan birçok yaşam deneyimi ve var oluşun Türkiye düzleminde görünür ve konuşulur olduğu bir açıklık yaşandı. Devletin söylemsel ve fiziksel kontrolünü azalttığı alanlarda (Abdullah Öcalan'ın manifestosuna referansla) dış alana çekilmiş ve toplumdan kopartılarak devlete delege edilmiş çatışmaların gündelik hayatta yaşanmasının mümkün kılındığı ve bu sebeple de (çözülme dahi şiddetsiz bir biçimde deneyimlenebildiği) bir dönemdi.

Kendi adıma o zamanlar içinde yer aldığım Barış İçin Kadın Girişimi ve Barış İçin Akademisyenler ağı (belki de kısmen komün olarak görülebilir) benim için bunu mümkün kılan araçlar ve amaçlar olmuştu. Barış İçin Kadın Girişimi'nin düzenlediği yerel paneller sayesinde Lice'den ya da Çanakkale'den kadınlarla karşılaşmak, farklı partilerden kadın milletvekilleri ile buluşmak, Akil İnsanlar Heyeti'nden kadınlarla tartışmak, kadın gazeteciler ile toplanmak, Barış İçin Akademisyenler'in oluşturduğu ağ sayesinde Türkiye'nin dört bir yanından akademisyenleri dinlemek bu bahsettiğim özgürlük ve büyü'nün yapı taşlarıydı. Gezi Park'ında futbol taraftarları ile ya da Üsküdar'da kendini muhafazakar olarak tanımlayan kadınlarla barışı konuşmak, barış sürecini başka bir toplumsallığın eşiğine dönüştürmüştü. Şimdi dönüp baktığımda, tam da bu sebeple süreci örgütlemenin, kazanım yaratmak kadar hatta daha çok önemi olduğunu düşünüyorum. Başka bir deyişle barış mücadelesini devletle pazarlık sayesinde elde edilecek belli talepler olarak kurgulamaktansa, herkesin kendi ilişkiselliğini, hareketliliğini ve kapasitesini geliştirdiği ve çoğalttığı bir imkan olarak değerlendirmek taraftarıyım.

Kadınlar açısından barış süreçlerine böyle bakılmasını engellediğini düşündüğüm iki konuyu ele alayım. Bunlardan birincisi hukuk alanını en önemli kazanım alanı olarak tanımlamak. İkincisi ise mücadele içinde kadınların yarattığı değerleri kadın mücadelesinin merkezine taşımamak.

Hukuk

Hukuk alanı önemli mücadele alanlarından biri. Hukuk alanı hem toplumun somut bir talep çevresinde örgütlenmesini hem de mücadelenin kazanımını görünür kılmasını sağlıyor. Üstelik hukuk değişimleri toplumsal hegemonyanın değişmesi için de önemli bir adım. Öte yandan hukuk mücadelesi toplumsal alanı bir mücadele alanı olmaktan çıkartma, toplumu devlet dışı gerçekleştirecek siyasi ve ahlaki alana kör etme, örgütsel aklı merkezileştirme ve üstencilileştirme riskleri taşıyor.

Anayasa yapım sürecinde yer almış, Bolivyalı ve yerel halktan feminist bir kadının Jin TV için yaptığım bir röportajında defalarca altını çizdiği gibi, hukuka yapılan yatırım eğer bir araç olarak görülmez bir amaç haline gelirse -yani hukuksal değişim bir fetiş haline gelirse- uzun dönemde tasviye ve hayal kırıklığı da kaçınılmaz oluyor. Yasaların kalıcılığı, kurumsallaşması ve uygulanırlığı bildiğimiz gibi tamamen siyasi mücadeleye bağlı. Nitekim kadın katılımı için çokça örnek verdiğimiz ve 1325 kararının en başarıyla uygulandığı Afganistan ya da Etiyopya gibi ülkelerin durumu ortada.

Yine Güney Afrika, Kolombiya ve Bolivya’da -yani kadınların en etkin katılım gösterdiği ülkelerde- kadınlarla yapılan görüşmeler, bunların hemen hepsinin süreçlere nostalji ile baktığını gösteriyor. Süreç esnasındaki halklaşma anına büyük bir özlem duyuyorlar, ancak şahane anayasalara sahip olmalarına rağmen toplumsal dönüşümün tam tersi bir akış kazanarak mücadelenin tasviye olduğunu söylüyorlar. Sonuçta (uluslararası ve şu anda iflas etmiş kimi platformlarda konuşurluk ve görünürlük kazanmak dışında) güçlenmediklerini belirtiyorlar.

Bu bana şunu düşündürüyor: Demek ki çerçevelerimizi altüst etmeliyiz. Bir diğer deyişle barışı hukuksal bir dönüşüm değil, toplumsallaşmak, halklaşmak, örgütlenmek için bir fırsat olarak tanımlamalıyız. Ancak böyle bir tanım yaptığımızda var olan mücadele geleneklerimizin de ciddi anlamda alt üst olmasına izin vermeli, yeni-yaratıcı (belki çok daha aşağıda görülebilecek talepleri amaçlayan) -ancak kitlesel olduğu ölçüde radikal ve katılımcı eylemlilikler hayal etmeliyiz. Örneğin anadili hedefleyen bir hareketin tüm Türkiye’ye yayılması için kadınlara sadece her yerde ve her alanda Kürtçe merhaba demelerini cesaretlendirmesi gibi. Örneğin her kadının birbirine neden barış istediğini yazan mektuplar atması gibi...

Değerler

İkinci bir mesele ise kadınların katılım gösterdiği barış süreçlerinde dahi, bu katılımın hukuk zeminine ve devletin başrol oynadığı bir kamusal olana çekildiği ölçüde, bunun çatışma sırasında üretilmiş önemli değerler pahasına gerçekleşmesi.

Örgütlenmiş ve çocuklarını arayarak; düzene, çocuğuna olan sevgisiyle meydan okuyan bir annenin, halkının temsiliyeti yasakken onu parlamento zemininde temsil eden bir kadın siyasetçinin ya da ait olduğu söylenen “hane” ile tüm bağlarını koparmış ölüm kalım eşiğinde bir kolektifin parçası olarak yaşayan kadın gerillanın ürettiği “fark”ın tam da tersine silinmeye çalışıldığı bir süreç olmuş barış süreci. Bunların yerine liberal farklar ikame edilmiş. Gerilla, kayıplarını arayan anne ya da imkansızlığın siyasetini yapan kadın, geçmiş zamanın bir kalıntısı haline gelmiş. Kadın mücadelesinin bu figürleri güncelleyerek merkezine katması gerekli. Yer sebebiyle şimdilik bunu kısa geçiyorum.

Son olarak, dünyadaki hemen hemen tüm sömürge karşıtı silahlı hareketin ortak özelliği kadın mücadelesini (ideolojisiz olduğu ölçüde sonrasında tasviye etse de) arttırmış olması. Ancak hukuk ve devlet alanında yer alındığı ölçüde hareketler elitleşiyor ve devlet dilini konuşmayan kadınlar sahneden uzaklaşıyor. Bu da bize gösteriyor ki devlet dilini

konuşmayan kadınların söylemlerini sağlamlaştırmak, glendirmek ve çoğaltmak gerekiyor. Bu da ancak gündelik hayatı benzer olan (depremzede kadınlar, emekçi kadınlar vs.) kadınların bir araya gelmesiyle ve ilişkilenmesiyle olacak bir şey. Son zamanlarda en etkilendiğim kadın eylemi örneğini vereyim. O da Tigray’da Etiyopya askerleri tarafından tecavüze uğrayan köylü kadınlarla Rwanda’da soykırım sırasında tecavüze uğrayan kadınların bir araya gelerek birbirlerine hikayelerini anlatmaları...

Son olarak elbette bunları barış sürecini ya da kadınların burada yer almasını desteklemediğim için söylemiyorum. İkisini de tüm varlığımla destekliyorum. Ancak kadınların çok iyi bildiği bir hakikatin tekrar altını çizmek istiyorum. O da meselenin aslında kadınların kazanımlarından çok, barış sürecini kendi mücadele kavramları ve örgütlenmelerini bir st seviyeye çıkartmaları için bir fırsat olduğu. Hukuki zeminde de gerçekleşecek olan ve gerçekleşmesi gereken bu mücadelenin yeni bilgilerin ve ilişkilerin keşfedilmesi, yaratılması ve dolaşıma girmesi çevresinde kurgulanması. Gene hepimiz barış mücadelesinde yer almış kadınlar olarak kadın hareketini ancak böyle byleyeceğimizi ve çekici ve etkin kılacağımızı da biliyoruz.

Melek Göregenli-31 Ağustos 2025

Kayıpların, yaşanan bunca acının aktarılmasına “izin” verilirken, bedenin en doğal, kendiliğinden, ana sütü kadar hak “anadil” de ses vermesinin engellenmesi, insanlıktan çıkarmanın kadim biçimi değil mi?

Kürt sorunundan söz ederken ve şimdi bir yüzleşme sürecine niyet etmişken, öteden beri olduğu gibi yine, en azından bir “eşikte durabilme”yi göze alanlar için, söylenebilir, konuşulabilir olanın; bilinebilir, görünebilir olanın sınırları içinde konuşuyoruz. Belirlenmiş aktörler ve belli fikirlerin geçerli olabildiği bir iktidar hükmüyle sınırlı kelimelerimiz. Bu yerde, Judith Butler’ın, Kırılgan Hayat kitabında söz ettiği, “yüzsüz kalanlar ya da yüzleri bize kötülüğün sembolleri olarak sunulanlar, yok ettiğimiz ve yas tutulabilirlikleri süresiz olarak ertelenen yaşamları karşısında duyarsızlaşma yetkisini bulduğumuz” yası tutulamaz olanların yeri olmadı hiç. Kimin yasının tutulabilir olduğu, yas tutmaya hangi koşullarda, dahası hangi dilde müsaade edilebilir olduğu, kimin kaybının kayıp kimin gözyaşının “eylem” sayılacağı hep bu yerde belirlendi. Hepimizin zihinleri ve yaşamları üzerindeki kontrol, “yasın bu ayrımcı tahsisi” ve meşru ya da meşru olmayan şiddet hiyerarşisinin ikna ediciliğiyle kuruldu; ikna olmamız gereken çatışmanın kaçınılmazlığıydı. Çatışmanın son bulduğu ve kayıpların artık yaşanmayacağı ihtimalinin belirlediği bir yerde, yüzleşme niyetinin eşiğinde yasın yeri nedir, neresidir?

Yas tutmanın açıkça yasaklanması, kimin yasının tutulabilir olduğunun iktidarların inşa ettiği kamusal bir sözbirliğiyle belirlenmesi ya da yasin görünmez kılınması, yasa neden olan şiddetin devamı mıdır? Kayıpların gerçeklikten çıkarılması, insan acısına ve ölümüne

duyarsızlık, insanlıktan çıkarmanın başarıyla tanımlanmasını sağlayan mekanizmalardan biri hâline gelebilir mi? Kayıpların, yaşanan bunca acının aktarılmasına “izin” verilirken, bedenin en doğal, kendiliğinden, ana sütü kadar hak “anadil” de ses vermesinin engellenmesi, insanlıktan çıkarmanın kadim biçimi değil mi? Kayıplar arasında hiyerarşi kurmak, savaşın karşılıklı olarak kutsanmasına hizmet etmedi mi hep? Kadınlar nereden görünüyor, kadınlar nerede her zaman olduğu gibi için için yaşıyor yaşadıklarını, her zaman olduğu gibi birlik-bütünlük nizam bozulmasın diye susuyor? Buraya not düşmeyelim, ana metne yazalım.

Kadınlar, bütün çatışma ve savaş süreçlerinde genellikle hem doğrudan şiddete (taciz, tecavüz, zorla evlendirilme, zorunlu göç ve daha nice zalimlik) maruz kalır hem de çatışma sonrası süreçlerde görünmez kılınır; kabul edilebilir tek varlık biçimleri resmi ritüellere uygun ağıt yakmalarıdır; kadınlar yas tutar ama onların yası tutulmaz. LGBTİ+ bireylerin deneyimleri, liberal hukuk sistemlerinde bile “ikincil” görülür, hatta bazen hiç yer bulamaz. Çatışmalar sadece savaş alanında değil, evde, mutfakta, sokakta da yaşanır, militarizm, en çok da kadın bedenleri, ailede ve her yerde ve bedenin cinsiyetlendirilmesi yoluyla hayatın günlük rutini haline gelir. Erkekler, “kahramanlar”, “savaşan taraflar”ın aktif özneleri ya da “failler” olarak kodlanır; bu, şanla, şerefle, erkeklikle payelendirilen tecrübeye yaşanan mağduriyetler (işkence, cinsel olan da dahil şiddet, kayıplar) eğer ölmedilerse, görünmez. Resmî yüzleşme mekanizmaları da (hakikat komisyonları, anma törenleri vb.) çoğu kez erkek merkezli anlatılara odaklanır. Kadınlar ve çeşit çeşit cinsiyet kimlikleri, susturularak, insanlıktan çıkarılıyor. Savaşta da barışta da arada bir yerlerde de.

Sosyal psikoloji literatüründe “ahlaki dışlama” terimiyle çerçevelenen süreç, her düzeyde iktidarların, “öteki”lere yönelik zalimliklerini, aleni kötülükten edilgen umursamazlığa kadar farklı derecelerde hayata geçirirken, onları “bazı bakımlardan daha az insanca” ya da “insan niteliğinden” yoksun bırakacak bir kamusal sözbirliği oluşturulduğuna işaret eder.

Böylece ayrımcılık ve şiddet daha kolay, makul ve hatta zorunlu hâle gelir. İnsanlar diğerlerini insanlıktan çıkardığında, onlarla duygudaşlık kurmaları mümkün değildir; bilmek anlamak bir yana, merhametten söz etmek artık imkânsızdır. Hele ayrımcılığa uğrayan gruplar normatif olmayan bir biçimde isyana kalkışırlarsa, tehdit algısı güçlenerek büyür ve insan niteliğinden adeta “kurtarılmaları” gerekir. Kürt sorununu çok yönlü bir ayrımcılık ve kolektif kimliğin inkarı meselesi olarak görmek ve Kürtlere

“haklarının” verilmesini savunmak, biz Türklerin -özellikle de solcu Türklerin- Butler’ın sözleriyle “insan ontolojisinin liberal versiyonlarına yerleşmiş olan bir yasal çerçevedeki meşruiyetini gayet iyi tesis ediyor olabilir, ama ölümcül olmasa da geri dönüşsüz biçimlerde bizi kendimizden koparan, başkalarına bağlayan, alıp götüren, çözen, bizim olmayan hayatlara bulaştıran tutkunun, kederin ve öfkenin hakkını vermez.”

Butler’ın sözünü ettiği, bizi bize bağlayan tutku, keder ve öfkenin hakkını vermenin, Kürtlerin, insanlıktan çıkarılmaları ve yası ve başkaldırıları karşısında şu ya da bu biçimde donup kalmamızın farkına varmakla başlayabileceğini düşünüyorum belki de hissediyorum. Hep yaralandık, cevapsız sorularla öfkeyi güçlendirdik; yası yasaklanan değil sadece, insanlık sustu ve sonsuz bir körleşme başladı. Sessizlik, kör sessizlik, bütün zulümlerin eşlikçisi, olmazsa olmazı oldu.

İşte yüzleşme, tam da bu körlüğü kırma cesaretiyle başlar. Yüzleşmek, sadece “ne oldu?”yu anlamak, anlatmak ya da dinlemek değil; “kimin acısı görmezden gelindi?” sorusunu sorma cesaretidir. Başkasını, sadece başkasının durduğu yerden ve onun gözüyle görmeye başladığında, onun acısını sahiplenmekten başka seçeneğin kalmaz. Ve bu, kendi yaralanabilirliğini de kabul etmek demektir. Yüzleşme, geçmişte yaşanan şiddet, adaletsizlik veya ayrımcılıkla dürüstçe karşı karşıya gelmeyi ifade eder. Bu resmi tanım ama eksik hatta yeterince politik değil belki de. Çünkü sadece “geçmiş hatırlamak” hiç bilmemiş olanlar için bilmek değil, aynı zamanda sorumluluk almak, yaraların karşılıklı olarak sarılması ve gerçek bir adaletin yollarını açmak için sahici bir politik sorumluluk almak demektir. Bu bir tür, sıkı sıkı kapalı olan kapıyı açıp eşikte durmayı göze almak demektir. Çoğu zaman en azından bilmişlerimiz için teoriye yaslanarak ya da yaralarımızın, kayıplarımızın acısına sarılarak yarattığımız içerinin sıcaklığının, konforunun; dışarının soğuğu, bilinmezliği, karanlığıyla çarpışmasının yaratabileceği “cereyanlar”ın olduğu yerde durmayı göze almaktır.

Butler, tam da bu yere, keder meselesine, yas tutmanın kolektif olarak inşa edilebilir olduğuna, yaralanabilirliğin hepimizi, birbirimizi kamusal ve politik olarak tanımaya götürebilecek bir tür yoksullaşma hâli olduğuna işaret ediyor. Şiddet karşısında hepimiz, bir yandan, başka bir yerden gelen önleyemeyeceğimiz ani bir hitap karşısında bu yaralanabilirlikle yaşıyoruz; bir yandan da şiddet uyguladığımız ölçüde bir başkası üzerinde eyliyor, onu tehlikeye sokuyor, ona zarar veriyor, hatta onu yok ediyoruz. Kimin şiddeti daha meşru? Kimin şiddeti yasal? Şiddet insanın öteki insanlar karşısındaki ilksel yaralanabilirliğinin, denetlenemez bir şekilde başkasının iradesine teslim edilmesinin ve

paradoksal biçimde en kötüsünden temasın ve dokunmanın yolu hâline geliyor. Nerede duruyor olursak olalım, kayıplarımız aracılığıyla birbirimize benziyoruz.

Yine Butler'ın, Kırılgan Hayat'tan sözleriyle bitirelim:

“Görünen o ki insan olmamıza daha var ve bu ihtimal şimdi hiç olmadığı kadar tehlikede, belki de süresizce önlenmekte...”

Bariş Kadınlara Ne Zaman Uğrar?

Medya Doz-31 Ağustos 2025

Peki, ne yapacağız? Her şeyden önce kadınlar olarak örgütleneceğiz. Savaşın her iki tarafını da demokratik eylemlerimiz ile doğruya çekeceğiz. Hafıza çalışması yapacağız. Sosyoloji çalışması yapacağız. Tarih çalışması yapacağız... Yüzlerce kadın bir araya gelip hafıza komünleri inşa edeceğiz. Sonra çalışmaya başlayıp, halkımıza yapılan işkenceleri, asimilasyonu, göçertmeyi, her türlü öldürülmeyi, faili meçhulleri, tecavüzleri, kadın cinayetlerini tek tek belgeleyeceğiz. İnsan gerçeklerle yüzleşmeli, gerçekleri bilmeli ve göstermeli; yoksa affetmek ve barışmak sözleri geçici, hayalci sözler olarak kalır. Önemli olan, bütün yaşanmışlıklara açıklık getirerek barışmaktır

Hangi coğrafya olursa olsun ve sorun ne olursa olsun, her savaşın sonunda bir barış olması gerektiğini en çok kadınlar bilir. Bu anlamda, kadınların barış ve müzakere süreçlerine katılımını ve bu konudaki başarı örnekleri çok fazladır. Kadınların bu tür süreçlerdeki nitel farkı ise oldukça etkileyicidir. Bazen binlerce erkek önderin siyasetleri ile başaramadığı bir uzlaşmayı, iki barış annesi insani meziyetleri ile başarır. Bu da kadının toplumsal gücünü gösterir. Buna rağmen hem devlet tarafı hem de devrimci güçlerin erkek egemenlikçi zihniyeti, kadınları barış ve müzakere süreçlerine dahil etmemesi çoğunlukta olan yaklaşımdır. Yine de kadınlar kendi ısrar ve mücadeleleri ile bu süreçlere katılmıştır. Oysa birçok veri, kadınların katılmadığı barış anlaşmalarının sağlam olmayan, kapsayıcı olmayan ve çok da başarı şansı olmayan deneyimler olduğunu göstermektedir.

Örneğin Nepal’de üçüncü ve sonuç alan müzakere süreci 2006 yılında halkın demokratik ayaklanması ile gerçekleşti. Nepal’deki tüm toplumsal süreçlere, protestolara kadın

örgütleri aktif şekilde katılıp öncülük etti. Fakat sıra müzakere masasında yer almaya gelince, her iki taraf da kadınlara bu masada yer vermedi. Ve şimdi erkeklerin akli ile yapılan o barış anlaşması çok ciddi sarsıntılar yaşamaktadır. Nepal’de yeni bir savaşın patlak vermesi an meselesidir. Savaşın bütün yıkımlarından nasibini alan kadınlar, barış olsun diye çabalayan yine kadınlar; barış zamanlarında ise kimse seslerini duymak istemiyor, başlarına nelerin gelebileceği ile kimse ilgilenmiyor.

Yaşanan birçok tecrübede, sözde barışın verdiği rahatlık ile erkekler köşe kapmaca oynarken, kadınlar tedirgin kuşlar gibi konacak bir dal bile bulamıyor. Kısacası, her barış gerçek anlamda barış değildir. Her barış iyileştirici de değildir. Onuru, insanlığı, özgürlüğü ve ortak geleceği esas almayan çoğu barış anlaşması savaştan daha derin yaralar açar insanda; en çok da kadında. Bu anlamda, bütün insanlığın doğru olarak kabul ettiği “savaşın kazananı, barışın kaybedeni olmaz” sözü, kadınlar söz konusu olunca tartışılır bir duruma geliyor. Bu gerçeklik, maalesef ki kadınlar için çok da geçerli olmuyor.

Örneğin Sandinistalar, savaş sonrası barış ortamında seçimlere girip iktidarı ellerine aldılar. Bu kazanım sonrasında sözde devrimci Başkan Daniel Ortega bir diktatör olarak anıldı. Savaş döneminde ordunun komutanlığını yapan, Ortega ile aynı cephede yer alan Sandinista kadın savaşçıları, savaş bittikten sonra birçok karar mekanizmasının dışında bırakıldı. Eski yoldaş Daniel Ortega, savaş sonrası iktidara gelince yoldaşlığı unutup kadınları “ev kadını”, “anne” gibi sıfatlarla sınırlayıp, kadınları zevk nesnesi olarak görmenin ötesine geçemedi. Bu yüzden hangi savaş biterse bitsin, kadınların erkek egemen zihniyet ile olan savaşı bitmeyecektir.

Diğer bir örnek ise FARC kadın gerillalarının yaşadıklarıdır. Kadın gerillaların kaldığı entegrasyon kamplarına saldırılar düzenlendi. Silahsızlanma ve entegrasyon sürecinde, kadın gerillaların onurlarını kırmaya dönük hitaplar geliştirildi. “FARC fahişeleri”, “Komutanların metresleri” gibi hitaplarla yıllarca gerillacılık yapan devrimci kadınlar rencide edildi. Entegrasyon kamplarına alınıp toplumdan izole edildiler. Eğitim, sağlık, çalışma ve seyahat gibi temel haklardan mahrum bırakıldılar. Entegrasyon sürecinde erkek ve devlet zihniyetinin karalama kampanyaları en çok kadın gerillaları yıprattı. “Barışın bedelini her zaman en çok barışı isteyenler öder” sözü tam da kadınları ifade ediyor. Yine de uzlaşma süreçlerinde kadınlar bütün acılarına rağmen barışın öncüsü olmaktan vazgeçmedi. Bunu Güney Afrika’da, İspanya’da, (Bask bölgesinde) Kuzey İrlanda’da, Kolombiya’da gördük. Kürdistan’da da görüyoruz.

Yakıcı diğ er bir ger eğ e daha değ inmekte fayda var. Birçok ülkede savaşlar bitip barış anlaşmaları yapıldıktan sonra kadınlara karşı şiddetin arttığı gözlemlenmektedir. Afrika, Latin Amerika ve Asya  lkelerinin çoğunda savaş süreçleri sonuçlandıktan sonra toplumsal cinsiyete dayalı şiddet olaylarındaki artış şaşırtıcı boyuttur. Öyle görülüyor ki devlet ve gerilla orduları karşılıklı olarak ateşkes yapıp, ikisi birden kadına saldırıyor. Entegrasyon süreçlerinde sözde olağ n ve normalleşme süreçleri, kadınlara devrimci geçmişinden soyunması, bir erkeğ n karısı olması olarak algılanıyor. Kadınlara başka seçeneklerinin olabileceğ  erkeklerin aklına gelmiyor. Kadınlardan beklediğ ni elde edemeyince şiddete başvuruyor. Bu acımasızlık, bu haksızlık, belki de savaş gibi yıkıcı bir ger ekliğ  doğ uran yeg ne sebeptir. Yaşanan savaşlar sonrası, sorulması gereken can alıcı soru: nasıl bir barış sorusu olmalıdır? Sistem i ileşmeden, sistemin içinde, sisteme karşı demokratik ve sosyalist bir kişilik nasıl olunur sorusu da bir o kadar önemlidir. İster savaş ister barış olsun, ister kadın ister erkek ol, kişilik özgürlüğü olmazsa olmazdır. Özgür tercihli, sosyalist ve demokratik kişilik bütün zamanlarda saygın olan kişiliktir. Bizleri ne savaş ne de barış bozmamalı; ama bizler gerektiğ nde hem öz savunma savaşını hem de onurlu bir barışı yapabilmeliyiz.

Peki, ne yapacağız? Her şeyden önce kadınlara olarak  rg tleneceğ z. Savaşın her iki tarafını da demokratik eylemlerimiz ile doğ ruya  ekeceğ z. Hafıza  alışması yapacağız. Sosyoloji  alışması yapacağız. Tarih  alışması yapacağız... Yüzlerce kadın bir araya gelip hafıza komünleri inşa edeceğ z. Sonra çalışmaya başlayıp, halkımıza yapılan işkenceleri, asimilasyonu, g  ertmeyi, her türlü öldürülmeyi, faili meçhulleri, tecavüzleri, kadın cinayetlerini tek tek belgeleyeceğ z. İnsan gerçeklerle yüzleşmeli, gerçekleri bilmeli ve göstermeli; yoksa affetmek ve barışmak sözleri geçici, hayalci sözler olarak kalır.  nemli olan, bütün yaşanmışlıklara açıklık getirerek barışmaktır.

Konuya ilğisi olanlardan onlarca kişi bir araya gelip, tarihsel araştırmalarımız ile çarpıtılan bütün gerçekleri açığı çıkarma komünleri kuracağ z. Kimlik sorunumuzu doğ ru izah edeceğ z. Dil, kültürel ve coğ rafik dokumuzu tarihsel gerçeklerle ortaya koyacağ z. Sosyolojimizi inceliklerle işleyip tezler ve savunmalar hazırlayacağ z. Anti-militarist bir tavır ile barış ikliminin materyallerini oluşturacağ z. Dili, sözcükleri silahsızlandıracağ z. Bir fikir iklimi oluşturup tarafların anlaşabilmesi için empati ortamları hazırlayacağ z. Duygusal zek nın gelişimi için etkin ortamlar oluşturacağ z. şeffaf ve samimi olacağız. Bir gerilla ve bir asker annesini bir sofrada buluşturacağ z.

“Ne yapacağız?” sorusunun cevabı olarak böyle yüzlerce görev ve komün sıralanabilir. Önemli olan bu işleri popüler kültürün etkisiyle değil, tarihi bilinç ve ihtiyaç ile yapmaktır. Bu bilinç ile hazırlanan yüzlerce belgemiz ile yaşanan bütün insanlık dışı uygulamaların hesabını soracağız. İnsani ve toplumsal haklarımızın gaspı için devletleri yargılayacağız. Bunlar, bizim demokratik haklarımız ve yeni süreç görevlerimizin sadece bir kısmı.

Bu görevler için kendimizi hazırlamalıyız. Bu tür süreçler sadece “halleşme” gibi naif kavramlarla çözümlenmez. Gerçeklerle yüzleşmek lazım. Kalıcı barışın inşası için adalet, hakikat ve telafi süreçleri gerekir. Uzlaşma ve geçiş döneminin bir adaleti de olmak durumundadır. Bu sebeple yüzleşme çalışmaları yapmak, hakikatleri araştırma komün ve komisyonlarını işlevli kılmak gerekir. Tam da bu yüzden yasal güvenceler önemlidir. Barışı güvenceye alacak yasaları elde etmek için gerektiğinde milyonlarca kişi ile eyleme geçmek şarttır. Unutmayalım ki bu tür süreçler güçlü ve örgütlü toplumsal kurumların ve kadınların dinamiği ile yürür. Barış kadınlara uğramakta gecikse de kadınlar barıştan vazgeçmez... Ve eğer barış, kadınların imzasını taşımıyorsa, yeni savaşların kapımızı çalması an meselesidir. Barış, kadın aklı ve eylemi ile gelirse kalıcılaşır.

Ben ve Öteki Diyalektiğinde Tanınma Olmadan Özgürlük Mümkün Mü?

Aylin Karakaş-31 Ağustos 2025

Hakikat etiği bireysel olmayıp kolektif dayanışmanın örgütlenmesiye şayet, birlikte yaşamak birlikte düşünmek, değişmek-dönüşmek sürecin yol haritasıdır. Ben ve Öteki'nin diyalektiği etiğin formu olurken; kolektif özgürleşmenin perspektifi olmaktadır

“Tek sahici etik hakikatlerin etiğidir; daha doğrusu tek etik, hakikat süreçlerinin dünyayı bazı hakikatler getiren emeğin etiğidir”

Alain Badiou'nun sözleri hakikatin, olguya dayalı doğruların bileşkesi olmadığı ötekiyle benin diyalektiğinde aranması gerektiğini fısıldar. Hakikat bir olay ile başlar diyen Badiou, özne olmanın bu olaya sadık olmak ile devam ettiğini anlatır.

Peki, olay nasıl başladı?

Olay, çatışmalı diyalektikten başlar. Öteki olan Kürt olurken, ben olan Türk olmaktadır. Efendi-köle denklemiyle Ben'in egemenleştiği ötekinin biat ettirilmeye çalıştığı tüm bu sürece Öteki zorun rolüyle cevap verir ve tek taraflı mücadeleyle tanınmaya çalışılan bir süreç başlar. Kürt olan Öteki, krizli ilişki biçimini aşmak için daima çoklu yöntemler kullansa da Ben'in direnciyle karşılaşır. Öteki kendi varlığını bilse bile Ben'in gözünde

yoksa eksik olduğunu bilerek hakikat diyalektiğini oluşturma çabası verir. Hakikat ötekiyi yok saymakla değil ötekiyle tanışmakla oluşur diyen Hegel’e kulağını kapatan Ben, Kürt varlığını reddederek bir tahakküm ilişkisi kurar. Olaya sadık olmaya çalışarak mücadele veren Kürt gerçekliği Ben’in yani ‘Türk’ün Kürt var mı, yok mu?’ şeklinde gelişen asimilasyoncu ve inkarcı sorularına direnişle cevap verir ve en nihayetinde Öteki’nin yani Kürt kimliğinin var olduğu kabul edilir. Varlık sorununu aştığını bilen Kürtler yani Öteki için, artık Özgürleşme temel hakikat payesi oluyor.

Burada derinliği, varlık sorununu aşan Kürtler, Özgürlük mücadelesi için ben-öteki diyalektiğini nasıl temellendirecek sorusuyla yakalamaya çalışıyoruz.

1 Eylül’ü karşıladığımız bugünlerde Kürt sorunun demokratik çözümüne dair gelişen büyük iradi adımların hakikatin etiğinde yer bulması tüm toplumsal dinamiklerin ortak beklentisi olmaktadır. Hakikate dayalı bir yüzleşmenin barışı ve özgürlüğü herkes için geliştirecek olduğu hatırlatılmaktadır.

İnkâr siyasetinin kadını, Kürt’ü, Ermeni’yi, aleviyi ezcümle tüm ezilenleri cendere altına aldığı tarih seyrinde bir yüzleşme olacak mı sorusu soruluyor. Hakikatle buluşulacak mı sorusu cevabını arıyor.

Hakikat etiği bireysel olmayıp kolektif dayanışmanın örgütlenmesiye şayet, birlikte yaşamak birlikte düşünmek, değişmek-dönüşmek sürecin yol haritasıdır. Ben ve Öteki’nin diyalektiği etiğin formu olurken; kolektif özgürleşmenin perspektifi olmaktadır.

Demokratik Toplum ve Barış Sürecinin etik kuram ile okumasını yapanların kaygılarını duyar gibiyiz. Kurama göre hakikati perdelemek isteyen ‘Ben’, taklit yoluyla kötülüğü örgütler. Demokrasi kavramını kullanarak antidemokratik uygulamaları sürdürmesi bu örgütlenmenin somut ifadesidir. Hasta tutsakların tahliye edilmemesi, infaz ertelemelerin devam etmesi, kayyum politikasının sürdürülmesi ama aynı zamanda bunu yapanların demokrasiye sığınma gayesi ifade edilene örnektir. İkinci aşama olarak ihanet olarak ifade edilen durum ise menfaatleri uğruna hakikatten vazgeçmektir. Toplum buluşmalarında halkların iktidara karşı yaşadığı güven sorunu bunu doğrulamaktadır. “AKP çıkarlarına ters düşerse barıştan geri adım atar” cümlesi her yaş grubundan insanın söylediği cümledir. Ve son olarak felaket olarak ifade edilen, hakikati inkârdır.

Tüm bunların karşısında Badiou ötekine, taklide kanmayarak feraseti, hakikatten vazgeçmeyerek cesareti, olaya sadık kalarak itidali örgütlemeyi savunması gerektiğini

söyler. Ben'in etik bir tercih olarak dilini dönüştürmesi, çatışmalı diyalektiği terk ederek birlikteliğe dayalı bir diyalektiği kendi özgürlüğü içinde sağlaması gerekmektedir.

'Ben' yalnızca ötekide tanımlanabilecekse, diyalektiğin sonucu karşılıklı tanımaya dayalı bir adalettir. Şüphesiz mevcut inkâr politikalar karşısında öteki olanların sayısı hayli fazladır. Ötekilerin çoğullaşması Ben'i sürekli bir sorumluluğa çağırırken ötekinin de ötekileri olduğu gerçeği yadsınmamalıdır. Örneğin Kürtlük bir ötekilik ise Kürt Alevilik başka bir ötekiliktir. Ya da Kürt olmak ötekilik ise Kürt bir kadın olmak başka bir ötekiliktir.

Burada ötekinin başka ötekiyle kurduğu ilişki dayanışma ve hakikat etiğine sadakat temelinde olması önemlidir. Öyleyse ötekilerin Ben'i sorumluluğa çağırması yüzleştirmesi gerekmektedir. Öteki olan Kürtler, kadınlar, aleviler yalnızca demokratik bir anayasada hak temelli tanınmayı güvence görürler.

Bugün Demokratik Toplum ve Barış Sürecinin Türkiye halklarını aşarak Ortadoğu halklarını kapsaması perspektifi kendini bu diyalektikten alır. Çünkü yalnızca bana adalet değil herkes için adalet kolektif yaşamın panzehridir. Türkiye'de yaşayan halkların, inançların, kadınların, yoksulların, tüm ötekilerin homojenleştirme karşısında ortak direniş ağını korumalıdır. Senin ötekiliğin benim ötekiliğin şeklinde gelişen ayırtırmalardan uzak durarak demokratik ulusun çoğulculuğunu örgütleme sorumluluğunu üstlenmelidirler.

Levinas'ın "Ötekiyi Ben'i sorumluluğa çağırın yüz" olarak tanımlaması ötekilerin birbirini rakip değil sorumlu görmesini anlatır. Dayanışma ilişkisini hatırlatan bu sözler demokratik toplum sürecinde ötekileri sorumluluğa çağırıyor. Ermenilere, Kürtlere Alevilere kadınlara yaşatılan acı dolu politikalarla devleti yüzleştirme yeni bir barış etiğinin köklerini oluşturacak farklılıkların birliğini yaşamsallaştıracaktır.

Bugün Kürt Özgürlük Hareketinin verdiği mücadele ötekilerin ortak direniş alanı olurken kurucu bir ortaklığı toplumsallaştırma disiplini tüm halkların ortak arzusu olmalıdır.

Kuramdan yola çıkarak açıklanmaya çalışılan, Demokratik Toplum ve Barış Sürecinin temel düsturu Sayın Öcalan'ın perspektifidir. Özgürlük Ben'in Öteki'ne karşı sorumluluğudur hakikati ile diyalektik pozitif olarak şekillenir. Özgürleşme sorunu her iki olgu için ulaşılması gereken hedef ise, pozitif diyalektik gelişir. Ben'in sahici hakiki yüzleşme temelindeki adımları demokratik entegrasyonu halklar lehine geliştirecek hayal edilen adil yaşam ancak o vakit kök bulacaktır.

Savaşın Gölgesinde Barışı Konuşmak

Gülbahar Alpsoy-31 Ağustos 2025

Kadim kültürü içinde barındıran ve dünya insanlığına beşiklik etmiş Mezopotamya halkı, dili, kültürü için tekçi zihniyete karşı isyan etmiş, direnmiş ve mücadele etmekten geri durmamışlardır. Susmanın, durmanın, boyun eğmenin nasıl bir erimeye neden olacağını bilmişlerdir. Tüm yıkımlara karşın, halkları bölen, parçalayan ve bunun adına da “millet-ümme” diyen savaş tanrılarına cevaben, tek millet değil, demokratik ulus çatısı altında demokratik komünal yaşam demekten asla vazgeçmemişlerdir

Nasıl ki evren bir ahenk içinde hareket hâlindeyse ve nasıl ki biri bir diğerini tamamlıyorsa, doğanın bütünlüğü içinde evrenin bir parçası olan insan da ancak ahenk ve farklılıklarının bütünlüğünde zenginleşir ve gelişir. Teklikte ısrar eden her varlık, darlaşmaya, sıkışmaya ve zayıflayarak saldırıya açık hâle gelmekten kaçamaz.

Evrenin bir parçası olan insan ve topluluklar, kendi özgünlükleri ile bir arada yaşama doğallığını kendi içinde barındırır. Kadın-erkek, alt-üst, köle-sahip kavram ve ayrıştırmaları Kastik katil topluluğu, komünal yaşamın katli için uyarlamıştır. Doğal toplumun özüne tekrar kavuşması, egemen zihniyetin deşifre edilerek toplumların kendi doğası ile buluşmasını gerekli kılar.

Sayın Öcalan’ın ifade ettiği Demokratik Komünal toplumda ısrarın ne anlama geldiğini belki de en çok savaşın sonuçlarını yaşayan ve gören toplumlar bilir. Demokratik komünal örgütlenme, özgün özerk örgütlenme, insanca yaşamının öznesi iken egemenler bu hakikati ırkçılık, milliyetçilik naraları ile halklara bölücülük ya da yok olma olarak kanalize

etmiştir. Bu nedenle demokratik ulus sistemi anlaşılmaz kılınmakta ve anlaşılmak istenmemektedir.

Düşünün ki her egemen devlet “Ben” diyor; “Benim sınırlarım, benim toprağım, benim halkım.” Bununla yetinmeyerek “Daha da büyümeliyim” diyor. Toprak benim olmalı, o topraklarda yalnızca benim milletim olmalı; var olan diğer kültürler ya yok edilmeli ya da itaat ederek bende erimeli. Sonuç: Daha fazla büyümek isteyen tekçi zihniyetin insanlık katliamı.

Egemen ve tekçi zihniyetin başka halk ve kültürleri asimilasyon ve kıyımla yok etme çabası, bin yıllardır dünya üzerinde savaşların her geçen gün daha da derinleşerek devam etmesine neden olmaktadır. Anacıl demokratik komünal toplumun tarihi, belki de savaşırsız bir yaşamın mümkün olamayacağını aşılacak için yazılmamıştır. İnsanlık, milliyetçilik ve tekçilik ile hayatta kalabileceğine inandırılmıştır. Bunun böyle olmadığını, savaşırsız bir yaşamın da mümkün olduğunu açığa çıkarmak isteyen her kesim, bugün ifade ettiğimiz Kastik katil topluluğu tarafından hedef hâline getirilmiştir. Bundandır ki çoğu insan için savaşırsız bir dünya sadece bir hayalden ibaret olmuştur. Ancak halkların birlikte özgürce yaşayacağı yaşamın hayali kurulmadan, bunun özlemi ile yanmadan ve inanmadan, nasıl bu hayaller yaşamsallaştırılabilir?

Kadim kültürü içinde barındıran ve dünya insanlığına beşiklik etmiş Mezopotamya halkı, dili, kültürü için tekçi zihniyete karşı isyan etmiş, direnmiş ve mücadele etmekten geri durmamışlardır. Susmanın, durmanın, boyun eğmenin nasıl bir erimeye neden olacağını bilmişlerdir. Tüm yıkımlara karşın, halkları bölen, parçalayan ve bunun adına da “millet-ümme” diyen savaş tanrılarına cevaben, tek millet değil, demokratik ulus çatısı altında demokratik komünal yaşam demekten asla vazgeçmemişlerdir.

Savaşlarda bedel ödemeyen, acısını yüreğinin derinliklerinde yaşamayan, kaybettiklerinin acısı ile her gün kavrularak yeniden ve yeniden doğmayan insan, barışın anlamına erişemez. Bu nedendir ki Kürt halkı, savaşın da barışının da bilincindedir.

Bugün Türkiye’de içerisinde olduğumuz demokratik girişim sürecinin nereye doğru evrileceği henüz belirsizdir. Ancak net olan bir şey varsa, o da Sayın Öcalan’ın başta Kürt halkı olmak üzere tüm halkların varlığı ve özgürlüğünü kalıcı hâle getirmek ve bu sorunu demokratik yollar ile çözme çabasıdır. 90’lardan bugüne, her koşulu değerlendirmeye çalışarak halkları büyük bir yoksunluk içine sürükleyen savaşı sonlandırarak kalıcı bir

barışı sağlamak çabası içerisinde olmuştur. Ancak her defasında bu çözümleri tıkatılmış ve savaş derinleştirilmiştir.

Barış ve demokratik çözümden yana olan Sayın Abdullah Öcalan, halklar için çok büyük sorumluluk almış ve savaşırsız siyasi ve hukuki koşulların oluşturulması ile ortak yaşamın temelini atmaktadır. Bize düşen ise bu inşayı en güçlü şekilde örmektir. Savaşın gölgesinde büyüyen, savaşın ne anlama geldiğini çok iyi bilen ve bu gölgede varlığını gün yüzüne çıkararak tüm renklerde kendi öz rengiyle onurluca duran Kürt halkı, bu sürecin inşasında “varım” demiştir. Bu iradeyi doğru anlamak, kendi küllerinden doğan halkın her koşulun iradesini taşıdığını görebilir.

Savaş ile beslenen, ötekileştiren ve yok sayan tekçi egemen sistemlere rağmen savaşırsız bir dünya mümkündür.

Ortadoğu'nun Tarihsel Denkleminde “Barış ve Demokratik Toplum” Çağrısının Önemi

Zozan Kutum-31 Ağustos 2025

Abdullah Öcalan’ın 27 Şubat’ta yayımlanan “Barış ve Demokratik Toplum” çağrısı da, her ne kadar Türkiye kamuoyuna dönük olduğu algısı olsa da, yüzyıldır Ortadoğu’da sürdürülen emperyalist politikalara karşı, Ortadoğu’nun tüm halklarına sunulmuş bir mücadele rotasıdır. Bu çağrıyla Abdullah Öcalan, küresel ölçekte değişen dengelerin, süreçlerin, koşulların 20. yüzyıl dönemine benzemediğini, o dönemde geçerli olan mücadele tarzlarının günümüzde halkların özgür, eşit ve demokratik yaşam hedeflerine ulaşmada yeterli olmadığını vurgulamakta

Günümüzde hâlâ sürmekte olan Ortadoğu’daki çatışmaların, savaşların, katliamların nedeni, esasında Birinci Dünya Savaşı’nda çizilen yapay sınırlardan gelmektedir. Yüzyıllar boyunca birçok halk, din, mezhep, etnisite, inanç bir arada bu topraklarda yaşayabilmiştir. Daha sonra küresel emperyalist güçler bu bölgeyi kendi emellerini gerçekleştirmek için onlarca ulus-devlet yapısına böldüler ve hem aynı halktan insanları ayrı ayrı sınırlara hapsedtiler hem de birçok farklı kimlik ve inancı içinde barındıran bir bölgeyi aynı sınırlar içerisinde tekçi zihniyetin hâkim olduğu bir yönetim sistemine mahkûm ettiler. Bazı bölgelerde birkaç yıl, bazılarında ise daha uzun yıllar boyunca yabancı işgalci devletler tarafından sömürge yönetimi aracılığıyla yönetilip bölgenin yeraltı ve yerüstü zenginlikleri üzerinde hâkimiyet kurdular. Bazı yerlerde halkın artık sömürge yönetimlerine tahammülü kalmayıp ayaklanma ve direnişlere geçmesiyle, bazı yerlerde ise sömürge yönetiminin herhangi bir meşruiyeti kalmadığı işgalci devletlerce de anlaşılınca, 1950’lere doğru Ortadoğu ülkeleri birer birer bağımsızlıklarını kazandılar.

Bağımsızlık kelimesi sadece literatürdeki anlamda kaldı. Çünkü büyük hegemon kapitalist güçler ellerini hiçbir zaman Ortadoğu'dan çekmediler. Ya yönetimdeki iktidarlarla sürekli diplomatik temaslarla iyi ilişkiler kurmaya çalışarak, ya yer yer tehditlerle ya da doğrudan müdahalelerle bölge üzerindeki kâr kazanımlarını devam ettirmeye çalıştılar. Bunun yanında daha uzun süreli kapsamlı stratejik politikalar da yürütmekteydiler. Bunlardan biri, hâlen günümüzde de sürdürülen ılımlı İslam politikasıdır. Milliyetçilik ideolojisinin komünizmle mücadelede yetersiz kalması — Ortadoğu'nun inanç ağırlıklı bir bölge olduğu göz önünde bulundurulduğunda— ve 1979 İran İslam Devrimi'nin gerçekleşmesi, ABD'nin ılımlı İslam politikasını gerekli kılıyordu.

İran'da gerçekleşen devrim sonrasında ABD yanlısı Şahlık rejimi düşmüş ve İran, ABD ve İsrail'e karşı bölgede hegemonyasını güçlendirmek için Şiiler üzerinden hâkimiyetini geliştirmeye başlamıştı. ABD de buna karşılık Sünni ülkeler üzerinde veyahut Sünni nüfusun ağırlıkta olduğu alanlarda ılımlı İslam politikasıyla işbirlikçi devletler ve güçler yaratıyordu. Saddam da böylesine bir müttefikti ve 1980–88 Irak-İran Savaşı'nda Saddam'ın bu savaş esnasında bir zarar görüp yenilmesine neden olunmaması için Kürtler üzerinde kullandığı kimyasal silahları ABD ve Batı müttefikleri görmezden gelmişlerdi. O savaş sürecinde Saddam'a en büyük desteği bu güçler sağlamıştı. Ne zaman ki Saddam, önemli petrol yataklarının bulunduğu Kuveyt'e saldırdı, ABD o zaman Suudi Arabistan'ı korumak bahanesiyle bölgede askerlerini konumlandırdı ve Birinci Körfez Savaşı başladı.

Esasında korumak istediği Suudi toprakları değil, önemli bir gelir ve ticaret kaynağı olan petroldü. Birinci Körfez Savaşı'nın önemi, günümüze kadar sürdürülen Üçüncü Dünya Savaşı'nın başlangıcı olarak kabul edilmesidir. Üçüncü Dünya Savaşı, Birinci ve İkinci Dünya Savaşı'ndan farklı olarak uzun yıllara yayılması, çoklu devletlerin doğrudan dâhil olması yerine daha çok vekil güçler aracılığıyla sürdürülmesidir. Savaşın böylesine uzun yıllara yayılmasının nedeni; bölgenin önemli petrol yataklarını içermesi, temiz su kaynaklarının bol olması ve Akdeniz, Kızıldeniz, Basra Körfezi gibi Asya'ya açılan ticari geçiş hatlarında yer alması ve bunlar üzerinde kalıcı bir hâkimiyet kurmak istenmesindendir.

Fakat hem ulus-devlet yapısının Ortadoğu ülkelerinin bünyesine uygun olmaması hem de dış güçlerin bölge üzerinde sürekli değişen politikaları, bölgenin istikrarlı bir yapıya kavuşmasını engellemekte hem de hegemon güçler açısından tam bir hâkimiyetin kurulmasını önlemektedir. Bunu Irak örneğinde daha açık bir şekilde görüyoruz. Birinci

Körfez Savaşı sonunda Saddam yönetimi geriletilmişti; ancak 2003'te bu sefer “nükleer silah üretiyor” gerekçesiyle ABD ikinci kez Irak'a girdi ve Saddam'ı tamamen ortadan kaldırdı. Aynı zamanda Irak'ın tüm siyasal, sosyal ve askerî yapısını dağıttı ve oluşan kontrolsüz, güvensiz ve karmaşık ortamda Irak; El Kaide, IŞİD vb. cihatçı yapıların ve örgütlerin yuvalandığı bir yer hâline geldi. Daha sonra ABD burada ne kadar uğraştıysa da ulus-devlet inşa projeleri tutmadı. Kendisi de siyasî ve askerî olarak büyük zararlar gördü. Abdullah Öcalan Irak'taki durum için “Pandora'nın kutusu açıldı” belirlemesini yapmıştır. Onlarca yıl ulus-devlet sistemine hapsedilen tüm sorunlar, iç çatışmalarla, yaşanan karmaşa ve kaos hâliyle ortaya dökülmüştü. Tekçi ulus-devlet yapısının tutmadığını göstermişti. Irak, sonradan sınırlı bir siyasî yapıya kavuşsa da hâlen yer yer ciddi sorunlar yaşanmaktadır.

Halkların Takdirini Kazanan Rojava Devrimi

Bölge için önemli olan bir başka yakın tarih, 2011–2012'de “Arap Baharı” denilen süreçtir. 2011'de Tunus'ta bir gencin bedenini ateşe vermesiyle fitillenen ateş, Libya, Mısır, Yemen, Suriye vb. ülkelere yayılmış; yolsuzlukların, adaletsizliklerin, çürümüş rejimlerin son bulması, daha eşit ve daha yaşanılır bir yaşam düzenine kavuşmak için milyonlarca insan aylarca meydanlarda direnişe geçmişlerdir. Eğer bu ayaklanmalar ve direnişler büyük bir öfke patlamasının ötesine ulaşabilseydi ve tüm kimliklerin, inançların ve toplumsal farklılıkların arasında herkesi ortak bir yaşam ve halkların çıkarları etrafında örgütleyecek, bileşik bir mücadeleye kavuşabilseydi, yeni bir yaşam yolu açılabilirdi. Fakat bu farklılıkların sürekli kışkırtılması, karşılaştırılması ve uzun yıllar boyunca oluşan ve oluşturulan mesafeler, bunun gerçekleşmesine izin vermedi. Birçok yerde iktidarlar düştü, kimi yerlerde iktidarını kaybetmek istemeyen hükümetler büyük katliamlara girişti ve milyonlarca insan hayatını kaybetti. Ortadoğu'nun iç dengesi yeniden, ancak bu sefer daha da tehlikeli olabilecek şekilde, bozuldu.

Rojava bölgesi ise bu konuda bir istisna olmayı başarabildi. Uzun yıllar dili, kültürü yok sayılan, kimlik bile verilmeyen Kürtler hızla örgütlendi ve herhangi bir yerel veya uluslararası güce yaslanmadan, Abdullah Öcalan'ın demokratik, ekolojik, cinsiyet özgürlükçü paradigması çerçevesinde yeni bir yaşam modeli kurmaya başladılar. Fakat bu modeli kendi bekaları için tehlikeli gören ve Kürtlerin herhangi bir hak kazanımına tahammül edemeyen bölgesel güçler; IŞİD, El Kaide vb. selefi-cihatçı örgütleri eğitip donatarak Rojava Halk Devrimi'ni boğmak istediler. Daha sonra bu cihatçı yapıların dünyanın birçok ülkesinde gerçekleştirdikleri kanlı saldırı eylemleri ile ne kadar tehlikeli oldukları anlaşıldı ve bunlara karşı Rojava'da fedai çizgi ile yürütülen destansı direniş,

dünya halklarının takdirini kazandı. Dünyanın birçok yerinden sol-sosyalist, komünist enternasyonal gençler de Rojava devrimini desteklemek için Rojava’da savaştı. Bu belki de 1936–39 yılları arasında İspanya’daki Sendikal Devrime son veren General Franco’nun darbesine karşı savaşılan enternasyonallerden sonra en büyük enternasyonalist dayanışmaydı.

Rojava sadece direniş çizgisiyle değil, kurmuş olduğu yönetim modeli ve yürüttüğü politik hattın farkındalığıyla da, özellikle Ortadoğu’da gelişen son süreçleri göz önünde bulundurduğumuzda, daha fazla ön plana çıkmakta ve dikkat çekmektedir.

7 Ekim 2023’te Hamas’ın İsrail’e dönük saldırılarıyla beraber yeniden başlayan ve günümüze kadar devam eden İsrail’in Filistin’e dönük katliamları; Hamas ve Hizbullah liderlerinin ve önemli pozisyonda yer alan kadrolarının art arda suikastlarla öldürülmeleri; İran Cumhurbaşkanı İbrahim Reisi’nin şaibeli bir şekilde uçak kazasında ölmesi ve bu kazanın hiç araştırılmayıp üstünün kapatılması; daha sonra cumhurbaşkanlığına seçilen kişinin ABD ile müzakerelere açık olduğunu ifade eden ılımlı görüşleri ileri sürmesi; Suriye’de Esad rejiminin düşüşü ve HTŞ’nin herhangi bir engelle karşılaşmadan Suriye yönetiminin başına geçmesi gerçekleşti.

Tüm bu gelişmelere bakıldığında, öyle tesadüfi gerçekleşen olaylar zinciri olmadığı, uzun vadeli stratejik bir planın parçaları olarak hayata geçirildiğini görüyoruz. Ortadoğu’da gerek sınırsal gerek siyasî gerekse de askerî anlamda yeni düzenlemeler yapılmaya çalışılıyor. Anlaşılan hem İsrail’in güvenliği hem de buradan geçen ticari yolların güvenliği için tehlikeli olarak görülen örgütler ve siyasi yapılar ya bitirilmeye çalışılacak ya da belli bir uzlaşma seviyesine çekilmeleri istenecektir. Trump’ın özellikle sürekli Gazze’nin tamamen boşaltılmasını istemesi ve bir liman kenti hâline getirmek istemesi, Gazze’yi de içine alabilecek bir ticari yolun güvenliğini sağlamak için olabilir. Gazze tamamen boşaltılır mı, yoksa Hamas örgütünün etkisiz kılınması yeterli görülür mü, bunu önümüzdeki süreçler gösterecek. Ama belli ki Netanyahu’nun Gazze üzerindeki soykırıma varan saldırıları, ABD desteği sürdükçe ve bölge güçleri de tepki göstermedikçe devam edecektir. Netanyahu, ABD ile aralarında bazı konularda ufak görüş farklılıkları olsa da bu zamana kadar ABD politikaları paralelinde hareket etti. Askerî anlamda harekete geçen güçler hep İsrail güçleri oldu. Fakat hem İsrail içindeki Netanyahu karşı gösteriler hem de dünyada bu gösterilerin artması ve uluslararası mahkemenin Netanyahu hakkında çıkardığı yakalama kararı, bir süre sonra Netanyahu hükümetine son verilebileceğini gösteriyor.

Kürtler Demokratik Birleşik Bir Ortadoğu'da Kilit Rol Oynayabilir

Suriye'deki gelişmeler de çok dikkat çekicidir. 2011'deki iç savaşıyla başlayan ve uzun yıllara varan çatışmalarla sürekli sallantıda olan Esad rejimi, 2024'ün son aylarında düştü. Esad'ın birdenbire düşüşü, Rusya ve İran'ın güç desteğinde bulunmaması ve hemen birkaç günde HTŞ'nin yönetimi ele geçirmesi, Rusya, İran ve ABD arasında belli bir anlaşma olma ihtimalini güçlendiriyor. Beşar Esad ülkesini demokratikleştirebilseydi ve Kürtlerle hakları için anlaşabilseydi, ülkesini halkların da desteğiyle güçlendirecek, toparlayacak ve muhtemelen bu düşüşü yaşamayacaktı. Bu adımların hiçbirini atmadığından ve Rusya ile İran açısından da artık kaldırılmayan bir yük hâline geldiğinden, ne içte ne de dışta bir destek bulamadı ve mevcut durumu kabullenerek geri çekildi. Şimdiyse HTŞ'den, Suriye'de bir düzen inşa etmesi bekleniyor.

HTŞ bunu gerçekleştirebilecek ekonomik, askerî ve yönetsel güçten yoksun olduğundan ve radikal cihatçı kimliğinden dolayı toplumda yeterince meşruiyet sağlayamadığı için, ABD ve Suudi gibi güçler olmadan ayakta kalamayacağı görülüyor. ABD, yaptırımlarını kaldırmak için ortaya koyduğu şartlarla Suriye'den nasıl adımlar atılmasını istediğini az çok belli etti. Bu adımlar içerisinde Kürtlerle bir anlaşmaya varılmasının (en azından şu an için) istendiği bellidir. Şunu iyi biliyoruz ki, ne ABD'nin ne de benzeri hegemonik güçlerin Suriye'nin ya da başka bir ülkenin demokratikleşmesi veya diktatörleşmesi umurlarında değildir. Şartlar oluştuğunda Taliban gibi yapıları da kabul edip, ilişki geliştirebileceklerini görüyoruz. ABD ve benzeri hegemonik güçler için önemli olan, ilişkilerini sürdürebilecek ve bu yolla kapitalist çıkarlarını güvence altına alabilecek bir sistem oturtulmasıdır.

Tüm bunlarla birlikte, Suriye halkları önünde önemli bir demokratikleşme fırsatı da bulunmaktadır. Suriye'nin Rojava bölgesi on yılı aşkın bir deneyim ve tecrübeye sahiptir. Hem eğitim, sağlık, ekonomi ve savunma alanlarında halkların tabandan örgütlenmesini esas alarak demokratik yapılanmayı benimsemiş hem de tarihi, sosyal ve politik bilinç anlamında büyük bir birikim elde etmiştir. Rojava'daki demokratik yapılaşma, sürekli anti-propagandasının yapıldığı gibi; Suriye'yi bölmeyi değil, bölgede yaşayan tüm halkların kültürleri, inançları ve renkleriyle demokratik bir yapıya kavuşmaları için öncü güç olmaktadır. Halihazırda SDG çatısı altında Arap aşiretleri ve Süryaniler de Kürtlerle beraber ortak, demokratik bir yönetimi uzun yıllardır sürdürmektedirler. Suriye'deki Dürzilerin bir kesimi de gün geçtikçe Rojava örneğinde etkileniyor ve son dönemlerde Suriye Demokratik Güçleri ile Dürziler arasında gelişen ilişkiler, Suriye'nin demokratikleşmesi için önemli katkılar sunabilir.

10 Mart'ta El Şara ve Mazlum Abdi arasında yapılan mutabakat, kalıcı bir anlaşmaya dönüşür mü dönüşmez mi henüz bilinmiyor. Bu anlamda, Suriye'nin çatışmaların olmadığı, istikrarlı bir yapıya ve Suriye'de ortak, yeni bir yaşam modelinin kurulmasında etkili olma potansiyeli vardır. Bu konuda hem hegemon hem de bölgesel güçlerin takılacağı tutumun belli bir etkisi olabileceği gibi, esas belirleyici olan halkların bir arada demokratik bir mücadeleye girip girmeyeceği olacaktır. Bu noktada Abdullah Öcalan'ın tanımladığı, Rojava yönetiminin de uzun süredir benimsediği ve uygulamaya çalıştığı 3. Yol Çizgisi de sürdürülmeye çalışılıyor. Bu çizgi, halkların kazanımları söz konusu olduğunda bazı taktiksel ilişkileri reddetmeyen, ancak temelde halklarla stratejik ilişki geliştirmeye çalışan ve gücünü dışarıdaki veya içerdeki herhangi bir egemen güçten değil, halkın öz örgütlenmesinden almaya çalışır.

Abdullah Öcalan'ın 27 Şubat'ta yayımlanan "Barış ve Demokratik Toplum" çağrısı da, her ne kadar Türkiye kamuoyuna dönük olduğu algısı olsa da, yüzyıldır Ortadoğu'da sürdürülen emperyalist politikalarla karşı, Ortadoğu'nun tüm halklarına sunulmuş bir mücadele rotasıdır. Bu çağrıyla Abdullah Öcalan, küresel ölçekte değişen dengelerin, süreçlerin, koşulların 20. yüzyıl dönemine benzemediğini, o dönemde geçerli olan mücadele tarzlarının günümüzde halkların özgür, eşit ve demokratik yaşam hedeflerine ulaşmada yeterli olmadığını vurgulamakta; halkların kendini yönetme sorumluluğunu ve yetkisini sadece bir partiye veya bir iktidara bırakmadan, siyasal, sosyal, ekonomik, kadın vb. her alanda tabandan, yerelden demokratik örgütlenmelerini oluşturmaları gerektiğini anlatmaktadır. Çünkü ancak demokratik anlamda öz örgütlenmelerini gerçekleştirmiş toplumlar, hayata geçirilmek istenen uluslararası kapitalist planlamalara karşı durabilir ve engelleyebilir. Dört parçadaki Kürtler, bu çağrının hayata geçirilmesi için belirleyici pozisyonda olacaktır. Yaşadığımız süreç ve yürütülen uzun süreli mücadele birikimi, Kürtlere böylesi öncü bir misyon yüklemektedir. Yüzyıldır katliamlara uğrayan, yok sayılan, ağır bedeller ödeyen Kürt halkı, şimdi de "Barış ve Demokratik Toplum" çağrısının perspektifini hayata geçirebilirse, Ortadoğu'nun kaderini de değiştirecek kilit bir rol oynayabilir.